

دانشگاه علوم پزشکی تهران
دانشکده پزشکی
پایان نامه برای دریافت درجه دکترا تخصصی PhD

عنوان:

مطالعه تطبیقی سیاستها و سازوکارهای عملیاتی تحقق عدالت در دسترسی به خدمات سلامت
در نظام سلامت کشور (جمهوری اسلامی ایران)

نگارنده:

داود نظام الاسلامی

رشته تحصیلی: دکترا تخصصی اخلاق پزشکی

اساتید راهنما:

جناب آقای دکتر باقر لاریجانی
جناب آقای دکتر علیرضا اولیایی منش

اساتید مشاور:

سرکار خانم دکتر پونه سالاری
جناب آقای دکتر فرشاد فرزادفر

سال دفاع ۱۴۰۲

شماره پایان نامه: ۵۶۹۹۱

چکیده:

مطالعه تطبیقی سیاستها و سازوکارهای عملیاتی تحقق عدالت در دسترسی خدمات سلامت در نظام سلامت کشور (جمهوری اسلامی ایران)

عدالت یک اصل اخلاقی به شمار رفته که به طور جدی با حقوق اساسی انسانها مرتبط بوده و حق داشتن بالاترین سطح استاندارد سلامت قابل دسترس برای انسان ها، در نظامنامه سازمان سلامت جهانی و عهدنامه‌های متعدد بین المللی، گرامی داشته شده است.(۱)

اصول اخلاق پزشکی آن بخش بنیادی ثابت و استواری است که به عنوان اصول در تصمیم‌سازی های پزشکی، شاخص و دلالت بر عملکرد پزشکی قرار گرفته و ارائه دهندگان خدمات سلامت به هر دو بخش آگاهی دانشی و نگرش اخلاقی نیازمند میباشند.(۲)

نوع برداشت از مبانی اخلاق پزشکی موجب تنوع و تفاوتها در نهادسازی اصول اخلاق پزشکی گردیده و در مقام تصمیم سازی اخلاقی بخصوص در دو راهی های اخلاقی با موضوع سلامت، آثار خود را نشان می دهند.(3) نظریات مکاتب اخلاقی به دو دسته غیرمنافیزیکی و منافیزیکی تقسیم می شوند. (۴)

مکاتب اخلاقی غیر منافیزیکی شامل:

۱. مکتب اصالت وظیفه^۱: در این مکتب ویژگی عمل فارغ از نتیجه آن مهم است.
۲. مکتب اصالت فضیلت^۲: در این مکتب عامل مهم، رفتار صحیح است.
۳. مکتب اصالت نتیجه (غایت گرایی)^۳: در این مکتب عملی اخلاقی به شمار می رود که فایده آن بیش از ضرر آن بوده و به سه دسته اخلاق خودگرا^۴، دیگر گرا^۵ و سودگرا یا اصالت سودمندی^۶ تقسیم می گردد.

¹ rule based ethics
² virtue theory
³ Teleological theory
⁴ Ethical egoism
⁵ Ethical altruism
⁶ Utilitarianis

۴. مکتب اصول گرایی^۱: این مکتب چهار اصل عمده دارد که عبارتند از: الف-تونومی، ب- سودرسانی، ج-ضرررسانی و د- عدالت

مکاتب اخلاقی متافیزیکی:

۱. مکتب وجدان: مبتنی بر امر و نهی وجدانی و درونی می باشد.
۲. مکتب کانت: پایه گذار اخلاق بر احکام بدیهی نظری و عملی می باشد.
۳. مکتب انزوا طلبی کلبیون: بر اساس اجتناب از امور دنیوی با هدف تعالی انسان بنا گردیده است.
۴. زهدگرایی رواقیون: تقویت اراده و رد شهوات و لذات برای رفع دلبستگی و درونداد نمودن اخلاق هدف آن است.
۵. مکتب اخلاقی سقراط و افلاطون: شناخت حقایق مبتنی بر عقلانیت با هدف رسیدن به فضایل اخلاقی را دستور کار خود دارد.
۶. مکتب اسلام: با تکیه بر قواعد وحی و سنتهای الهی و بکارگیری اندیشه در راستای تقویت باورها و عمل به آن ها در قالب دستورات الهی استوار گردیده و اخلاق را به عنوان یک ارزش درونی و نیز یک تکلیف بیرونی بر انسان و محیط پیرامون وی تاثیر گذار می داند. (۳)(۵)

مبنای این مطالعه، رویکرد چهار اصل اخلاق مکتب اصول گرایی بوده و از آنجا که عدالت یکی از اساسی ترین این اصول چهارگانه اخلاق پزشکی می باشد، هدف بر این بوده تا الزامات اخلاقی مبتنی عدالت، نصب العین ارائه دهندگان و البته سیاست گزاران و مدیران تصمیم ساز عرصه سلامت باشد. توجه ویژه به جایگاه عدالت در دسترسی خدمات سلامت و بخصوص تدوین سیاستها و سازوکارهای عملیاتی تحقق آن با توجه به مطالعات تطبیقی صورت گرفته در کشورهای منتخب و موضوعات و موارد مرتبط با ملاحظات اخلاقی در دسترسی به خدمات سلامت طبق اصول سه گانه منتخب دسترسی فرهنگی، مالی و جغرافیایی به خدمات سلامت و چهارگانه تفکیک کننده اجتماعی، مذهبی، قومیتی و جنسی و دو محور بزرگنمایی شده بیماریهای خاص و نیز شرایط دشوار و مراحل پایانی حیات در کشور جمهوری اسلامی ایران از اهمیت قابل توجهی برخوردار می باشد.

¹ Principle basic ethics